

Χρίστος Ζαφείρης. ΜΝΗΜΗΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΑ. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ. Εκδόσεις Επίκεντρο, 2008, σελ. 384, τιμή: 29,00 €.

Για πολλούς αιώνες η Θράκη υπήρξε ενιαία και ως γεωγραφική περιφέρεια αλλά και ως ενότητα εθνικής αναφοράς. Μόνο για λόγους γεωγραφικούς και διοικητικούς χωριζόταν σε Δυτική, Ανατολική και Βόρεια Θράκη και συμπίπτει με την Ανατολική Ρωμυλία. Σήμερα, όταν μιλούμε για Θράκη αναφερόμαστε μόνο στη Δυτική, ενώ δεν ασχολούμαστε με την Ανατολική που περιήλθε στην Τουρκία και στη Βόρεια που ενσωματώθηκε στη Βουλγαρία. Συχνά συμβαίνει επίσης, όταν απαντώνται αναφορές στον Ελληνισμό της Θράκης κατά τη βυζαντινή εποχή ή κατά την Τουρκοκρατία, αυτές να περιορίζονται στη Δυτική. Αγνοούμε πολλές ελληνικές πόλεις, πρόσωπα και γεγονότα που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη και στην ιστορία του Ελληνισμού.

Παρά τις όποιες ερμηνείες για την υποβάθμιση της σημασίας της Θράκης, ο ρόλος της υπήρξε καταλυτικός στην εξέλιξη του ελληνικού πολιτισμού από την αρχαιότητα ακόμη. Οι Θράκες δέχθηκαν την ισχυρή πολιτιστική επίδραση των Ελλήνων, ιδιαίτερα με-

τά τον αποικισμό του 6ου π.Χ. αιώνα και την εξάπλωση της αθηναϊκής δύναμης στο βόρειο Αιγαίο κατά τον 5ο π.Χ. αιώνα. Ο εξελληνισμός των Θρακών ολοκληρώθηκε στα χρόνια του Φιλίππου Β' με την ίδρυση ελληνικών πόλεων και τη μεταφορά ελληνικών πληθυσμών στην ενδοχώρα της Θράκης. Τη μεγαλύτερη επίδραση από τους Έλληνες δέχθηκαν οι Θράκες στη γλώσσα, καθώς δεν είχαν ανακαλύψει τη γραφή.

Επί Τουρκοκρατίας στα μεγάλα αστικά κέντρα, εκτός από την Κωνσταντινούπολη, την Ανδριανούπολη, τη Φιλιππούπολη, τη Ραιδεστό, τις Σαράντα Εκκλησιές, όπου κατοικούσε υπέρτερο το ελληνικό στοιχείο, λειτούργησαν σπουδαία ελληνικά σχολεία και διδασκαλεία, ενώ σε όλη τη Θράκη σημαντικό πολιτιστικό ρόλο έπαιζαν οι φιλελευθέρων και μορφωτικών σύλλογοι. Τα εργατικά σωματεία, τα ισνάφια, που παρείχαν οργανωμένη επαγγελματική εξειδίκευση και οργάνωση, αναβάθμισαν την εκπαιδευτική, οικονομική και κοινωνική ζωή των Ελλήνων της Θράκης.

Ο Χρίστος Ζαφείρης καταθέτει μια εξαιρετική από κάθε πλευρά περιδιάβαση στον χρόνο και στον χώρο της Ανατολικής Θράκης. Πρόκειται για μια αναζήτηση της πολύχρονης ελληνικής παρουσίας, του άδικου ξεριζωμού και των ελληνικών καταλοίπων που διατηρούνται ως σήμερα εκεί. Με επιτόπια οδοιπορία, έρευνα και καταγραφή προφορικών μαρτυριών ο συγγραφέας κατέγραψε προσφιλείς τόπους, ρημαγμένες εκκλησιές και σχολεία και προπαντός ανθρώπους που κρατήθηκαν στη μνήμη των Θρακών προσφύγων και των απογόνων τους. Πρόκειται για απολύτως προσωπική προσέγγιση με επιλεκτικές αναφορές σε τόπους και ανθρώπους, σε ιστορικές καταστάσεις και παραδοσιακές συνήθειες που τον συγκίνησαν, που τυχόν ξεχάστηκαν ή δεν διατηρούν τη σημα-

σία που τους αξίζει με το πέρασμα του χρόνου. Μέσα στο πλήθος των μαρτυριών και των αναζητήσεων που καταγράφονται δίδεται η απάντηση στο γιατί η Ανατολική Θράκη, που έστειλε το 1920 βουλευτές στην ελληνική Βουλή, έπεσε θύμα των «συμμάχων» της Ελλάδας και αποδόθηκε απροσχημάτιστα στην Τουρκία.

Τα βασικά κείμενα του βιβλίου προέρχονται από την πολύμηνη ραδιοφωνική εκπομπή με τίτλο «Κτερίσματα Θράκης» που μεταδόθηκε από την ΕΤ3. Τα κείμενα αυτά, επεξεργασμένα και συμπληρωμένα με νεότερα στοιχεία για τη δημοσίευσή τους, αποκτούν ιστορικό και εικαστικό βάθος με παλαιές και νέες φωτογραφίες από μνημεία ελληνικά, τόπους και νοσταλγικά πρόσωπα της Ανατολικής Θράκης, καθώς και με κειμήλια που μεταφέρθηκαν από τους ίδιους τους πρόσφυγες και στο πλαίσιο της συνθήκης ανταλλαγής του 1923 στην Ελλάδα.

Υποδειγματική ως προς τη σύνθεση και την εκδοτική επιμέλεια, η έκδοση συνιστά ένα άψογο αισθητικά ανάγνωσμα που συνεισφέρει στην αναθέρμανση της συλλογικής μνήμης για τις αλησμόνητες πατρίδες.